

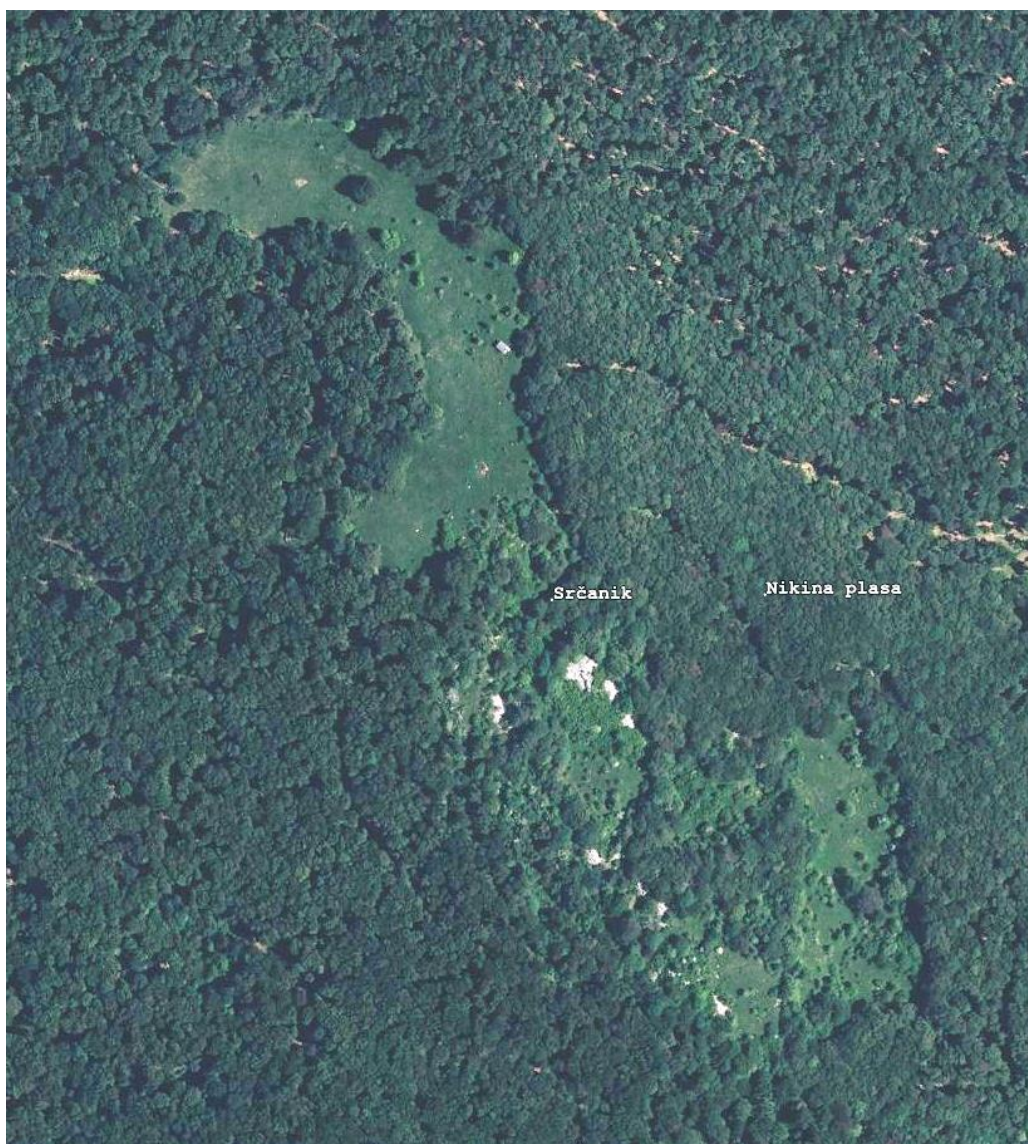
Mrsinj - Nikina plasa KT HPO 14.6.

Drago Špoljarić

Je li „*Nikina plasa najviši vrh¹ brda Mrsinja*“ (URL 1)? Nije, evo i zašto. Pojasnimo to analizom toponima na službenim kartama Državne geodetske uprave (DGU) - Hrvatskoj osnovnoj karti 1:5000 (HOK5) i topografskoj karti 1:25 000 (TK25) kao i s atribucijom toponima u Registru geografskih imena (RGI) (URL 2, URL 3). Analizirajući pritom i pojavljivanje tematskih toponima na starim kartama.

Toponimi Nikina plasa i Srčanik na službenim topografskim kartama Hrvatske

Na TK25 toponim *Nikina plasa*² ne imenuje omanji *najviši vrh brda Mrsinj* (mikroreljefni dio uzvisine), već njen prostraniji, površinom veći dio, izduženo uzvišenje obraslo šumom s nekoliko iskrčenih predjela (čistina) i prostranim travnatim proplankom na sjevero-zapadnoj padini (slika 1) (URL 2).

Slika 1. Isječak ortofoto karte (URL 2).

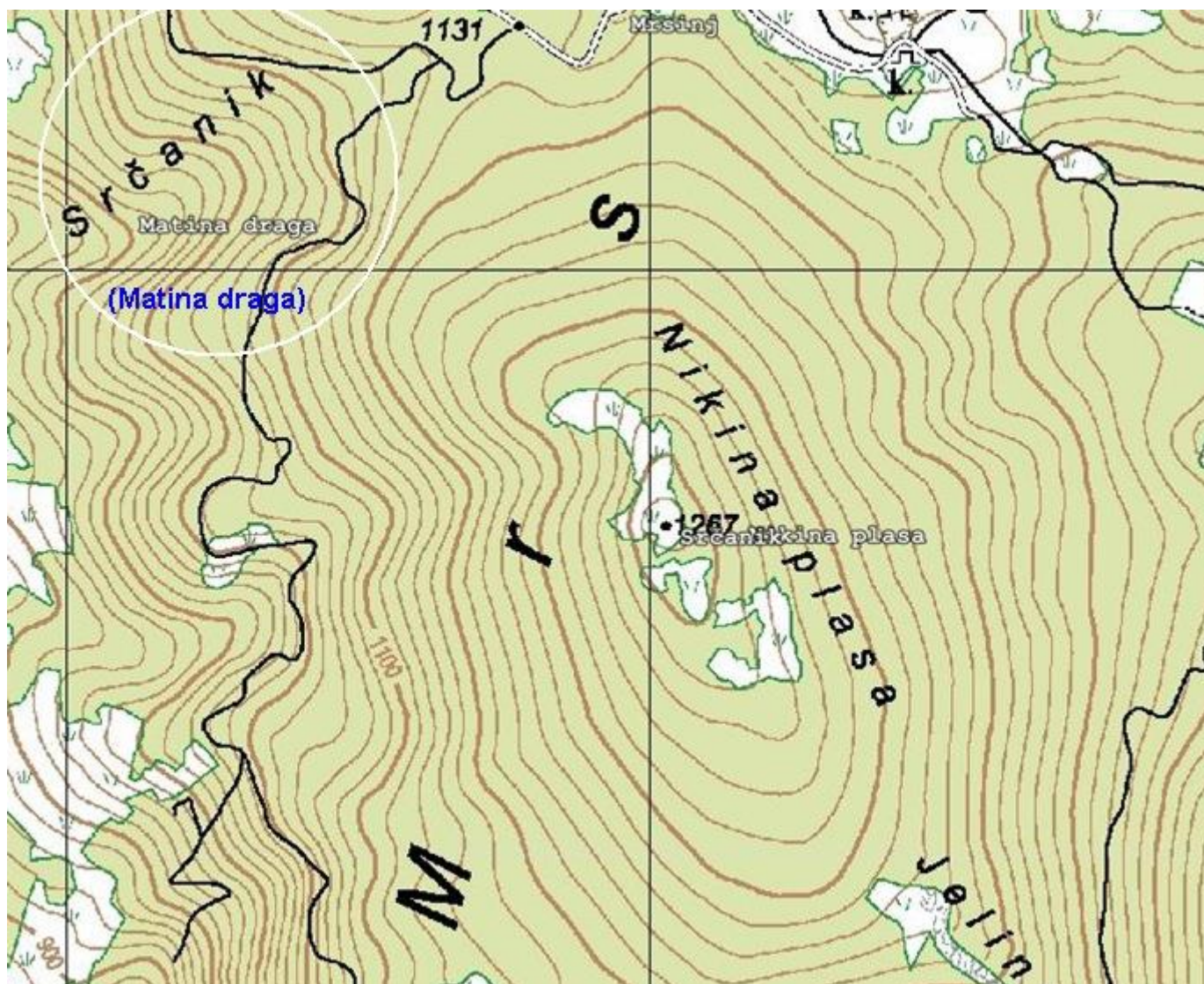
¹ Cvitanović: Geografski rječnik

vrh: mikroreljefni dio uzvisine različitih oblika i veličine koji svojom visinom strši u usporedni s razinom svoje bliže ili dalje okolice, a kojemu se mjestopisne (topografske) plohe, omeđene slojnicama (izohipsama), sve višom nadmorskom visinom ploštinski smanjuju i naposljetku prelaze u najvišu točku uzvisine - vrhunac.

² Skok (1972): Etimologijski rječnik hrvatskoga

plasä f (Istra, čakavski akcenat), također polj., rus., praslav. *polsa, »1 zemljište, polje, 2 iskrčeno zemljište, 3 čistina u šumi (Brešei, Istra), 4 toponim u sing., u pl. Plaše (Hrvatsko primorje, dio grada Rijeke), pridjevski toponim Ploški (od starijeg Plaše)« = plas m ili f (Vrbnik) »ravnicu obraslu travom«.

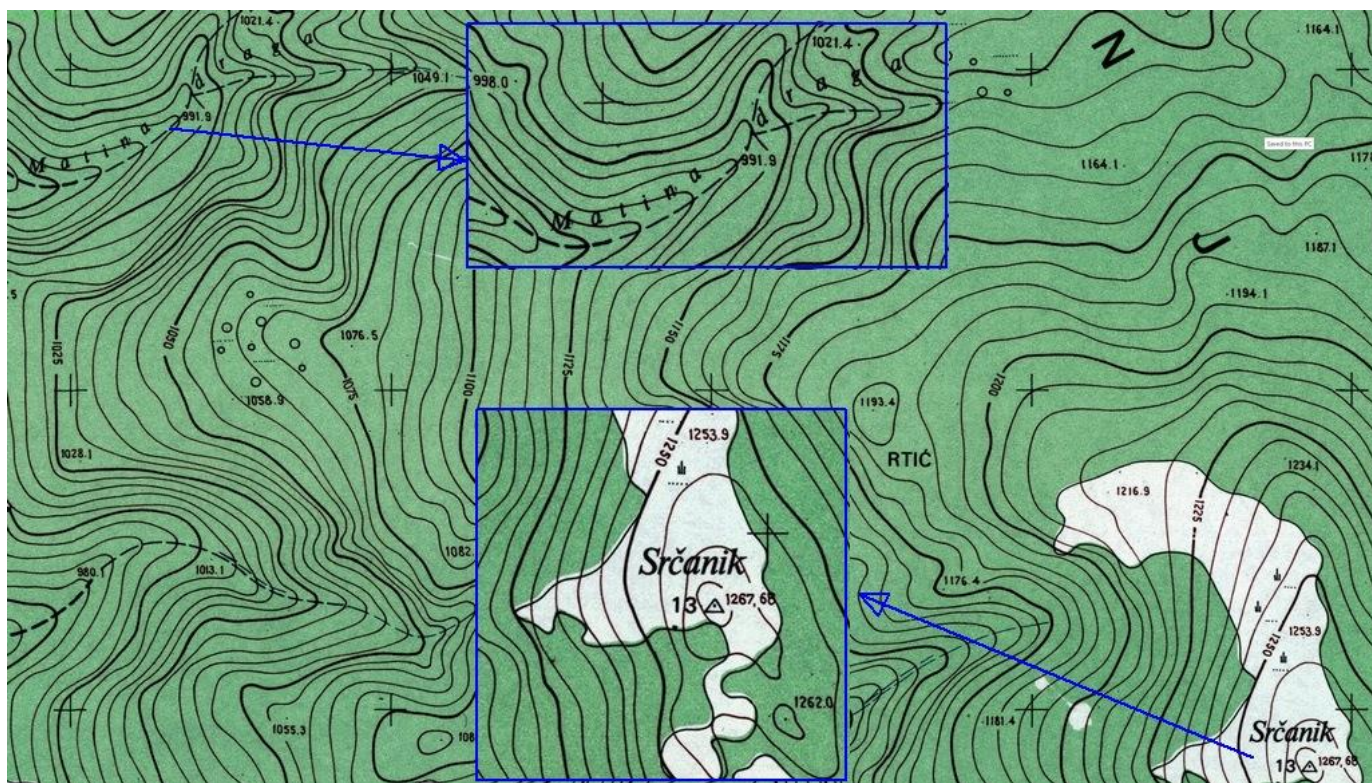
Vršna točka nije imenovana, samo je označena kotom 1267 (slika 2). Prema RGI toponim *Nikina plasa* je atributno određen (vrsta objekta) kao dio planine Mrsinj (izvor imena TK200) (URL 3).

Slika 2. Isječak TK25 (URL 2).

Za razliku od TK25 na HOK5 nema toponima *Nikina plasa* ali je imenovana vršna točka *Srčanik* (1267,68 m) (slika 3). Prema Zbirci kartografskih znakova iz 1976. imena planina, gora, brda na ODK³ pišu se sans-serifnim fontom (velikim slovima) npr. MRSINJ a imena vrhova serifnim fontom (malim slovima) npr. *Srčanik* (Tip H). Toponim *Srčanik* nalazimo i na TK25, sjevero-zapadno od vršne točke, oko 1 km u naravi (slika 2 gore, u gornjem lijevom kutu). U RGI je toponim *Srčanik* atributno opisan kao vrh što odgovara stanju i na HOK5. Međutim, istoimeni toponim na TK25 je prema Zbirci kartografskih znakova iz 2020. također ime reljefnog oblika (*planine, gore, brda, brijega, ...*) ali nije ime vrha, tako je imenovan dio planine, vjerojatno draga (slika 2, pogledaj slojnice). Kod toponima *Srčanik* na TK25 vidimo na Geoportalu u *Prikazanom sadržaju* sloja *Geografska imena* toponim *Matina draga* (slika 2, označeno bijelom kružnicom) koji je kartiran na HOK5 (slika 3).

³ Na Geoportalu (URL 2) je list HOK5 5114-34 koji sadržajno odgovara prekontroliranom listu Osnovne državne karte (ODK) *Titova Korenica -34* (Geokarta Beograd 1983.).

Slika 3. Isječak HOK5 (URL 2).

Vjerojatno je vrh *Srčanić* dobio ime po zeljastoj biljci uspravnih i krutih stabljika. Prema Hrvatskom jezičnom portalu drugo, botaničko značenje **Srčanić**² – *bot.*, v. [gencijana](#) a **gencijána** – *bot.* Rod zeleni (*Gentiana*) iz porodice sirištara (*Gentianaceae*), podzemni plodovi žute gencijane (lincura *G. lutea*) sadrže gorke tvari koje se koriste u medicini; encijan, gorčica, srčanić (URL 8). Forenbacher (1990) u kapitalnoj knjizi *Velebit i njegov biljni svijet* između ostaloga piše: „... Od tridesetak evropskih vrsta na području Hrvatske ih raste petnaestak, a gotovo polovica i na Velebitu. To su žuta sirištara (slika 4, URL 9) ili **srčanić** (*Gentiana lutea*), šumska sirištara (*G. asclepiadea*), ... „ (545. str.).

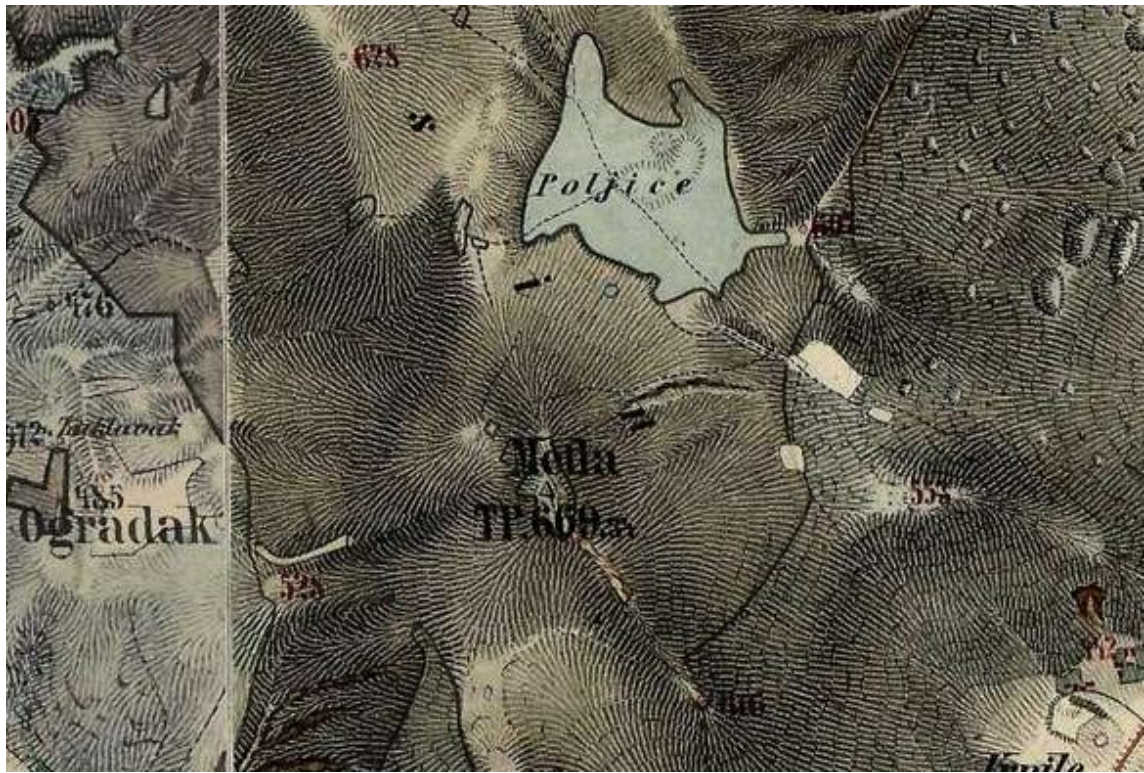

Slika 4. Žuta sirištara ili srčanik (URL 9).

Toponimi Nikina plasa i Srčanik na kartama i katastarskom planu iz A-U izmjera

Pouzdanost položaja i visina vrhova, općenito toponima na starim kartama povećana je od doba vojnih triangulacijskih i topografskih izmjera Habsburške monarhije (kasnije A-U monarhije).

Na karti iz I. vojne izmjere *Karlstädter Generalat (1774–1775) - First Military Survey* nema kote ni imena vrha samo toponim *B. Merzin / B. Merszin* (B. – Berg = planina) (URL 4). A na karti iz II. vojne izmjere *Croatia (1865–1869) - Second military survey of the Habsburg Empire* označena je (znak za trig. točku) i imenovana vršna točka *Metla TP. 669,34 (TP. - Trigonometrischer Punkt)* (slika 5, URL 5). Premda je ime vršne točke *Metla*, visina ($669,34 \times 1,896484 = 1269,4$ m) i položaj (koordinate) odgovaraju vrhu *Srčanik* (1267,7 m) na Nikinoj plasi. Na službenoj TK25 vrh Metlica (1163,5 m) je oko 1 km južnije od Srčanika.

Slika 5. Isječak *Croatia (1865–1869) - Second military survey ...* (URL 5).

Na karti iz III. vojne izmjere *Habsburg Empire (1869-1887) - Third Military Survey (1:25000)* označena je (znak za trig. točku) i imenovana vršna točka *Mrzin* s kotom *1269* (visina vršne točke prema službenim kartama je 1268 m) (slika 6, URL 6). Ni na ovoj karti nemamo toponime *Srčanik* i *Nikina plasa*

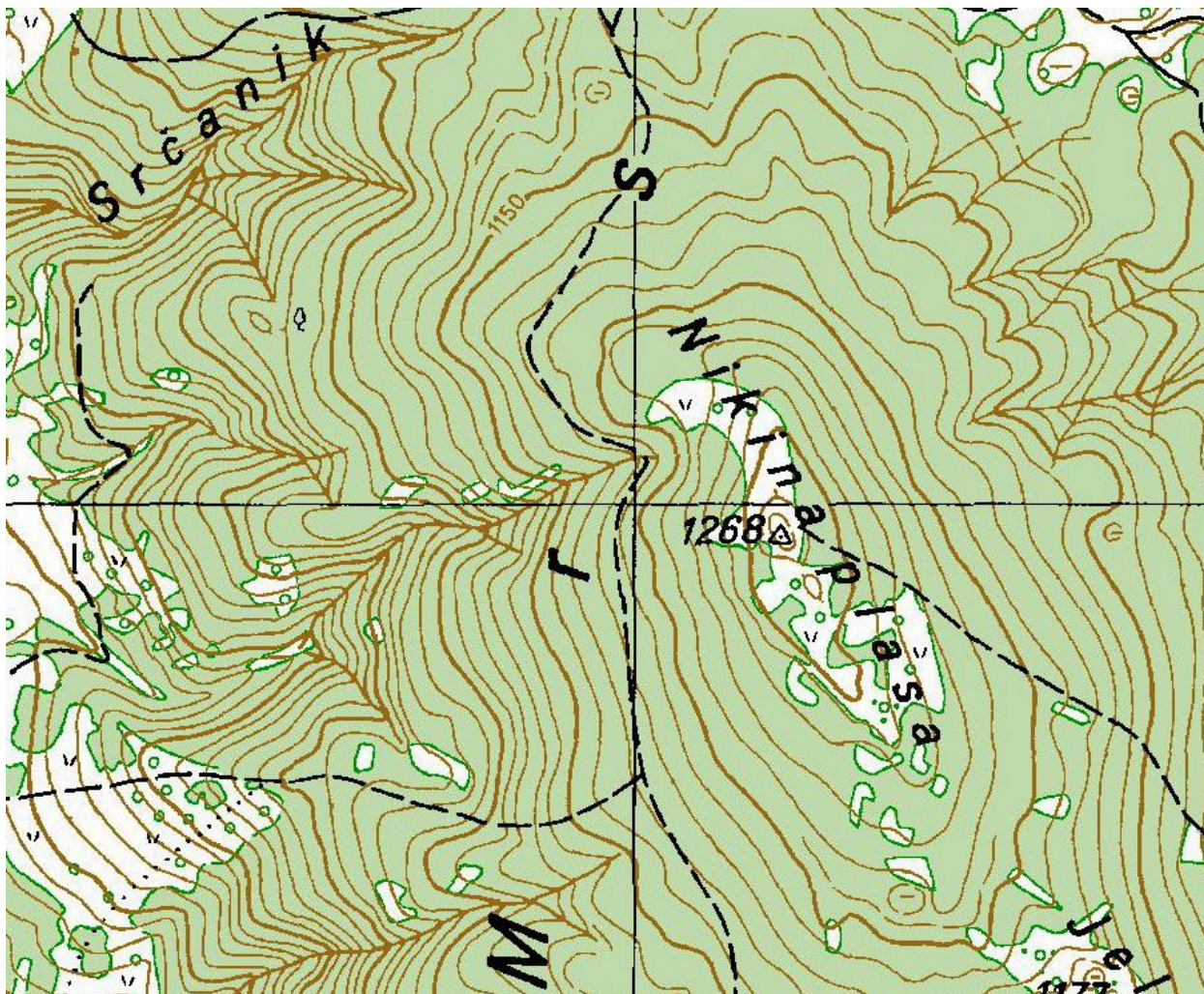

Slika 6. Isječak *Habsburg Empire (1869-1887) - Third Military Survey...* (URL 6).

Na katastarskom planu *Habsburg Empire - Cadastral maps (XIX. century)* to planinsko područje nije kartirano (URL 7).

Toponimi Nikina plasa i Srčanik na službenim topografskim kartama bivše države

Izradba i izdavanje listova TK25 u SFRJ bilo je centralizirano i u nadležnosti Vojnogeografskog instituta (VGI) iz Beograda. Na kartama analiziranoga područja u oba izdanja TK25 nalazimo toponime *Nikina plasa* i *Srčanik* pritom je toponim Srčanik najvjerojatnije (prema Zbirci kartografskih znakova iz 2020.) ime dijela planine Mrsinj (vjerojatno draga) a ne ime vrha (slika 7, pogledaj slojnice). Ti su toponimi i na hrvatskim izdanjima TK25 i dodatno atributno opisani u RGI.

Slika 7. Isječak TK25 *Korenica 420-3-2*, (VGI 1983., drugo izdanje) (URL 10).

Izradba listova Osnovne državne karte (ODK) nije bila centralizirana već su izrađivani u geodetskim zavodima u nadležnosti Republičkih geodetskih uprava. List *Korenica 5114-34* (HOK5, URL 2) sadržajno odgovara prekontroliranom listu ODK *Titova Korenica -34* koji je izrađen 1983. (Geokarta Beograd). Jesu li geodeti pri ondašnjoj topografskoj izmjeri u mjerilu 1:5000 prvi puta pridružili vršnom dijelu (vrhu) *Nikine plase* ime *Srčanik*?

Umjesto zaključka

Na kartama iz doba vojnih izmjera hrvatskih zemalja u Habsburškoj (kasnije A-U) monarhiji nema toponima Nikina plasa i Srčanik. Ti su toponimi, vjerojatno, prvi puta navedeni na kartama HOK5 i TK25 iz prve i druge topografske izmjere SFRJ a slijedom i na kartama u Republici Hrvatskoj. Pritom je toponim Srčanik, ime vrha Nikine plase, najvjerojatnije prvi puta kartiran 1983. godine na ODK (a slijedom i na HOK5) ali ne i na TK25.

Izvori

Cvitanović, A.: Geografski rječnik, Hrvatsko geografsko društvo, Zadar 2002.

Forenbacher, S.: Velebit i njegov biljni svijet, Školska knjiga, Zagreb, 1990.

Skok, P.: Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, knjiga druga *K - poni*, JAZU, Zagreb 1972.

Mrežne adrese

URL 1: Hrvatski planinarski savez, Hrvatski vrhovi / KT HPO, <https://www.hps.hr/info/hrvatski-vrhovi/mrsinj-vrh-nikina-plasa/> (28. 1. 2026.)

URL 2: DGU, Geoportal, <https://geoportal.dgu.hr/> (28. 1. 2026.)

URL 3: DGU, Registar geografskih imena, <https://rgi.dgu.hr/rgigis/> (28. 1. 2026.)

URL 4: Karlstädter Generalat (1774–1775) - First Military Survey, <https://maps.arcanum.com/en/map/firstsurvey-karlovac/?layers=osm%2C146&bbox=1740411.4176251157%2C5579179.301706293%2C1749923.0503323525%2C5583521.880375744> (28. 1. 2026.)

URL 5: Croatia (1865–1869) - Second military survey of the Habsburg Empire, <https://maps.arcanum.com/en/map/secondsurvey-croatia/?layers=osm%2C9&bbox=1740182.6746191029%2C5576909.083022248%2C1749694.3073263397%2C5581251.661691699> (28. 1. 2026.)

URL 6: Habsburg Empire (1869-1887) - Third Military Survey (1:25000), <https://maps.arcanum.com/en/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=1740401.3891786817%2C5576495.527875608%2C1749913.0218859185%2C5580838.106545059> (28. 1. 2026.)

URL 7: Habsburg Empire - Cadastral maps (XIX. century), <https://maps.arcanum.com/en/map/cadastral/?layers=osm%2C3%2C4&bbox=1740805.3019647512%2C5576252.701513238%2C1750316.934671988%2C5580595.280182689> (28. 1. 2026.)

URL 8: Hrvatski jezični portal, <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> (28. 1. 2026.)

URL 9: Srčanik, *Gentiana lutea*, <https://www.plantea.com.hr/srcanik/> (28. 1. 2026.)

URL 10: Topografska karta 1:25 000, list *Korenica 420-3-2*, VGI 1983., drugo izdanje, https://www.topografskakarta.com/jugo/download/hrv_25/maps/korenica.html (28. 1. 2026.).